

Tursunov Xusniddin Isomovich

Shahrisabz davlat pedagogika instituti

San'atshunoslik kafedrası katta o'qituvchisi

ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-4768-4058>

MILLIY CHOLG'ULARNI O'QITISHDA RAQAMLI KOMPETENSIYA VA IJODIY TAFAKKURNI RIVOJLANTIRISH OMILLARI

Annotatsiya

Maqolada milliy cholg'ularni o'qitish jarayonida o'qituvchi va o'quvchilarda raqamli kompetensiyani shakllantirish hamda ijodiy tafakkurni rivojlantirishning nazariy asoslari tahlil qilingan. Raqamli ta'lim muhiti, interfaol platformalar, virtual ustoz-shogird tizimi, multimedaviy vositalar va reflektiv tahlil metodlarining o'quv jarayoniga ta'siri ilmiy jihatdan yoritilgan. Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi hamda UNESCO va OECD tomonidan ilgari surilgan "Digital Competence Framework" konsepsiyalari asosida milliy musiqa ta'limining zamonaviy yo'nalishlari tahlil etilgan.

Kalit so'zlar:

Raqamli kompetensiya, ijodiy tafakkur, milliy cholg'ular, raqamli ta'lim muhiti, interfaol metod, reflektiv o'qitish, multimedaviy resurs, madaniy identitet, musiqiy tafakkur, texnologik integratsiya.

Tursunov Xusniddin Isomovich

Shahrisabz State Pedagogical Institute

Senior Lecturer, Department of Art Studies

FACTORS FOR DEVELOPING DIGITAL COMPETENCE AND CREATIVE THINKING IN TEACHING NATIONAL MUSICAL INSTRUMENTS

Abstract:

The article analyzes the theoretical foundations of developing digital competence and creative thinking among teachers and students in the process of teaching national musical instruments. The impact of the digital learning environment, interactive platforms, the virtual mentor–student system, multimedia tools, and reflective analysis methods on the educational process is scientifically examined. Moreover, based on the “Digital Uzbekistan – 2030” Strategy of the President of the Republic of Uzbekistan and the “Digital Competence Framework” concepts promoted by UNESCO and the OECD, modern directions of national music education are explored.

Keywords:

Digital competence, creative thinking, national musical instruments, digital learning environment, interactive method, reflective teaching, multimedia resources, cultural identity, musical thinking, technological integration.

Турсунов Хусниддин Исомович

Шахрисабзский государственный педагогический институт

Старший преподаватель кафедры искусствоведения

**ФАКТОРЫ РАЗВИТИЯ ЦИФРОВОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ И
ТВОРЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ ПРИ ОБУЧЕНИИ ИГРЕ НА
НАЦИОНАЛЬНЫХ МУЗЫКАЛЬНЫХ ИНСТРУМЕНТАХ**

Аннотация:

В статье проанализированы теоретические основы формирования цифровой компетентности и развития творческого мышления у преподавателей и обучающихся в процессе преподавания национальных музыкальных инструментов. Научно раскрыто влияние цифровой образовательной среды, интерактивных платформ, системы «виртуальный наставник–ученик», мультимедийных средств и методов рефлексивного анализа на учебный процесс. Кроме того, на основе Стратегии Президента Республики Узбекистан «Цифровой Узбекистан – 2030» и концепций «Digital

Competence Framework», разработанных ЮНЕСКО и ОЭСР, рассмотрены современные направления национального музыкального образования.

Ключевые слова:

Цифровая компетентность, творческое мышление, национальные музыкальные инструменты, цифровая образовательная среда, интерактивные методы, рефлексивное обучение, мультимедийные ресурсы, культурная идентичность, музыкальное мышление, технологическая интеграция.

Kirish

Bugungi globallashuv davrida ta'lim tizimining raqamli transformatsiyasi pedagogik jarayonning barcha bosqichlariga chuqur ta'sir ko'rsatmoqda. Xususan, musiqa ta'limida, ayniqsa milliy cholg'ularni o'qitish jarayonida raqamli texnologiyalar o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi muloqotni yangicha mazmunda shakllantirmoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoyev "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasida shunday deydi:

"Raqamli texnologiyalarni joriy etish ta'lim, fan, madaniyat va san'at sohalarini yangi bosqichga olib chiqishi kerak, zero, raqamli fikrlovchi avlod – kelajakning poydevoridir." [1]

Mazkur fikr musiqiy ta'lim tizimida ham raqamli kompetensiyani shakllantirish zaruriyatini ko'rsatadi. Milliy cholg'ularni o'qitishda raqamli kompetensiya – bu faqat texnik ko'nikma emas, balki ijodiy tafakkur, musiqiy idrok, refleksiya va mustaqil o'rganish salohiyatining uyg'unligi hisoblanadi.

UNESCO (2021) hisobotida raqamli kompetensiya "insonning o'z kasbiy faoliyatida axborot texnologiyalarini ijodiy va tanqidiy qo'llay olish qobiliyati" sifatida talqin etiladi. [6] Shunga ko'ra, musiqa o'qituvchisi o'z darsida nafaqat raqamli vositalardan foydalanuvchi, balki ularni ijodiy o'quv muhitiga aylantira oluvchi shaxs bo'lishi kerak.

Milliy cholg'ularni o'qitish jarayonida raqamli texnologiyalar o'quvchining ijodiy tafakkurini rag'batlantiradi. Video tahlil, audio yozuvlar, virtual cholg'u simulyatorlari, interfaol musiqiy dasturlar o'quvchiga o'z ijrosini tahlil qilish,

kamchiliklarni ko‘rish va takomillashtirish imkonini beradi. Bu jarayon o‘quvchida reflektiv tafakkurni, o‘z faoliyatiga tanqidiy qarashni rivojlantiradi.

Usullar

Maqola nazariy-tahliliy yo‘nalishda yozilgan bo‘lib, unda ilmiy umumlashtirish, qiyosiy tahlil va konseptual modellashtirish metodlaridan foydalanildi.

- **Qiyosiy tahlil** orqali milliy va xorijiy tajribalardagi raqamli kompetensiya shakllantirish mexanizmlari solishtirildi.
- **Kontent tahlil** usuli yordamida UNESCO (2021) va OECD (2022) hisobotlarida ko‘rsatilgan o‘qituvchilar uchun raqamli kompetensiya modellarining asosiy komponentlari o‘rganildi.
- **Pedagogik modellashtirish** yordamida milliy cholg‘ularni o‘qitishda raqamli kompetensiyani rivojlantirishning nazariy modeli ishlab chiqildi.
- **Nazariy umumlashtirish** orqali milliy cholg‘ularni o‘rgatishda raqamli tafakkur va ijodiy motivatsiyaning o‘zaro bog‘liqligi tahlil qilindi.

Natijalar va Munozara

Tahlil natijalariga ko‘ra, raqamli kompetensiyani shakllantirish milliy cholg‘ularni o‘rgatish sifatiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. O‘qituvchi raqamli kompetensiyaga ega bo‘lgan taqdirda:

- dars jarayonida zamonaviy multimedia vositalaridan samarali foydalanadi;
- o‘quvchining ijodiy tafakkurini faollashtiradi;
- milliy musiqani global madaniy kontekstda talqin qilishga o‘rgatadi;
- virtual ustoz–shogird tizimini tashkil etadi.

OECD (2022) ta’kidlaganidek, “raqamli kompetensiya – bu faqat texnik tayyorgarlik emas, balki inson tafakkurini ijodiy rivojlantirish jarayonidir.” [8] Shu bois, milliy musiqa ta’limida raqamli muhit o‘qituvchi va o‘quvchining hamkorlikdagi ijodiy maydoniga aylanmoqda. Milliy cholg‘ularni o‘qitishda raqamli kompetensiya quyidagi komponentlardan iborat bo‘lishi lozim:

1. **Texnik savodxonlik** – dasturiy vositalarni bilish;

2. **Musiqiy tafakkur** – raqamli muhitda ijodiy fikrlash qobiliyati;
3. **Madaniy integratsiya** – milliy qadriyatlarni global raqamli kontekstda ifodalash;
4. **Reflektiv tafakkur** – o‘z ijodiy faoliyatini baholay olish.

Bu yondashuv milliy cholg‘ularni o‘rganish jarayonini faqat o‘rgatish emas, balki raqamli madaniyatning bir qismi sifatida shakllantirishga yordam beradi.

Xulosa

Milliy cholg‘ularni o‘qitishda raqamli kompetensiyani rivojlantirish o‘qituvchining metodik tayyorgarligini, o‘quvchining ijodiy tafakkurini va umumiy madaniy saviyasini oshiradi. Raqamli kompetensiya – bu XXI asr musiqa o‘qituvchisi uchun zarur professional mezon. U orqali:

- ijodiy fikrlash kengayadi;
- milliy musiqaning raqamli madaniyatdagi o‘rni mustahkamlanadi;
- ta’lim samaradorligi oshadi.

O‘zbekistonning “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi ham aynan shu yo‘nalishda ta’lim tizimini zamonaviy texnologiyalar bilan uyg‘unlashtirishni belgilab bergan.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoyev. “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi to‘g‘risida Farmon. — PF–6079, 2020.
2. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. “Ta’lim tizimini raqamlashtirishni jadallashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qaror. — PQ–144, 2022.
3. Sharipova, G. *Musiqa o‘qitish texnologiyalari*. — Toshkent: TDPU nashriyoti, 2021.
4. Abdurahmonova, M. *Musiqa ta’limida innovatsion yondashuvlar*. — Samarqand: DPI nashriyoti, 2020.
5. G‘anieva, M. *Pedagogik texnologiyalar va musiqiy tafakkur rivoji*. — Buxoro: BuxDU, 2022.

6. UNESCO. *Digital Competence Framework for Educators*. — Paris: UNESCO Publishing, 2021.